

Kıbrıs'ın kuzeyinde
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI
İzleme Raporu 2024

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İnsan
Hakları
Platformu
Human Rights Platform

Kıbrıs'ın kuzeyinde
İfade Özgürlüğü Hakkı İzleme Raporu
2024

Hazırlayan
Yağmur İzcan

Katkıda Bulunanlar
Ali Dayıoğlu - Editör
Didem Eroğlu - Uzman Görüşü
İzlem Sönmez - Redaktör

Yayınlayan
İnsan Hakları Platformu

Birinci Baskı
2025, Lefkoşa

Tasarım
Cypdes Factory Advertising

📍 Ahmet Sadık Sokak, Temel 1 Apt. No 6, Köşklüçiftlik, Lefkoşa

✉ insanhaklariplatformu@gmail.com

🌐 ihp.hrp @ ihp.hrp ihp_hrp

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu'nun sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

**İnsan
Hakları
Platformu**
Human Rights Platform

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	5
GİRİŞ	6
METODOLOJİ	6
ARKA PLAN BİLGİSİ	7
2024'TE YAŞANAN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İHLALLERİ VE BUNLARIN 2023 YILI İLE KARŞILAŞTIRMASI	8
Gazeteci Ali Kışmır'ın Yargılanmasına Devam Edilmesi	9
Avrupa Gazetesi ve Genel Yayın Yönetmeni Şener Levent'in Yargılanması	9
Siyasilerin Gazetecileri Hedef Göstermeye Devam Etmeleri	10
Medya Sahipliği: Sermaye Yoğunlaşması, Şeffaflık Sorunu ve Bunların İfade Özgürlüğüne Etkileri	10
Sivil Toplum Örgütlerine ve Sendikalara Yönelik Baskılar	12
AİHM Kararına Rağmen Vicdani Retçilerin Hapis Cezasına Çarptırılmalarına Devam Edilmesi	12
Emmanuel Achiri'nin Kıbrıs'ın kuzeyine Alınmaması	13
'İfade Özgürlüğünü Sınırlayan Mevzuatın' Korunması ve Konuyla İlgili Polis'in Uygulamaları	14
TEMATİK ANALİZ: KAMU KATILIMINI ÖNLEMENE YÖNELİK STRATEJİK DAVALAR	15
Kıbrıs Türk Müteahhitler Birliği Başkanı'nın Şikayeti Üzerine Serdinç Maypa'nın Tutuklanması	15
Sol Hareket Aktivistlerinin Yargılanması	16
Türkiye - Kıbrıs İlişkilerinde Sınır Ötesi SLAPP Mekanizmalarının Oluşturulması: Diplomatik Nüfuz, Yargı İhracı ve Sansür	17
T.C Büyükelçisi Yasin Ekrem Serim'in "İthal" Yayın Yasağı Kararı Aldırması	18
Kıbrıslı Muhaliflerin Türkiye'ye Alınmamaları veya Türkiye'de Yargılanmaları	18
SONUÇ VE ÖNERİLER	20

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, 2024'te Kıbrıs'ın kuzeyinde ifade özgürlüğü alanında yaşanan gelişmeleri ve hak ihlallerini belgelemeyi, temel eğilimleri ortaya koymayı ve bu ihlallerin ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. İnsan Hakları Platformu (İHP) tarafından hazırlanan bu çalışma, önceki yıllarda oluşturulan izleme çerçevesinin devamı niteliğindedir ve ifade özgürlüğünün toplumsal, hukuki ve siyasi bağlamda nasıl şekillendiğini analiz etmektedir. Raporun başlıca bulguları şunlardır:

GAZETECİLERE YÖNELİK BASKILARIN ARTARAK DEVAM ETMESİ: Gazetecilere yönelik yargı tacizleri ve siyasi baskılar 2024'te de yoğun şekilde devam etmiştir. Sınır Tanımayan Gazeteciler tarafından yayınlanan Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Kıbrıs'ın kuzeyi 2023 yılına kıyasla 2024'te 13 sıra gerileyerek 90. sıraya düşmüştür. Bu gerilemede, Ali Kişmir'in dört yılı aşkın süredir devam eden adli süreci kapsamında 10 yıl hapis cezası tehdidiyle yargılanması, sosyal medya üzerinden yaptığı yolsuzluklarla alakalı yayınlarıyla bilinen Serdinç Maypa'nın gözaltına alınması etkili olmuştur. Avrupa Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Şener Levent'in bir haber alıntısı nedeniyle Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanarak ifade özgürlüğüne doğrudan müdahale örneğini oluşturmuştur. Başbakan Ünal Üstel ve Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'ın gazetecilere yönelik hedef gösteren açıklamaları, oto-sansürü derinleştirmiş ve gazetecilerin güvenli çalışma ortamını daha da zorlaştırmıştır.

MEDYA SAHİPLİK YAPILARININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ KISITLAMASI: 2024 yılında medya alanında ekonomik çıkar odaklı sahiplik yapıları yoğunlaşmış ve bağımsız gazeteciliği tehdit eden bir düzeye ulaşmıştır. Kıbrıs Araştırmacı Habercilik Ağı (CIREN) tarafından yayımlanan araştırmada, medya kuruluşlarının büyük çoğunluğunun otel, inşaat ve kumarhane sektörlerinde yatırımları bulunan sermaye gruplarına ait olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucunda gazetecilerin iş güvencesi zayıflamış ve araştırmacı gazetecilik faaliyetleri doğrudan baskı altına alınmıştır.

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE SENDİKALARA KARŞI ARTAN YASAL BASKILAR: Sivil toplum ve sendikalar üzerindeki baskılar artmış, yargı süreçleri ve güncellenmeyen sorunlu yasal düzenlemeler yoluyla örgütlenme ve ifade özgürlüğü kısıtlanmıştır. Sol Hareket ve öğretmen sendikaları gibi yapılar uzun süreli ve yıldırıcı yargı süreçlerine maruz kalmışlardır. Vicdani ret hakkı AİHM kararlarına rağmen tanınmamış; Mustafa Hürben ve Halil Karapaşaoğlu gibi vicdani retçiler hapis cezalarına çarptırılmıştır. İnsan hakları savunucusu Emmanuel Achiri'nin Kıbrıs'ın kuzeyi ile alakalı insan hakları çalışmaları nedeniyle Kıbrıs'ın kuzeyine alınmaması, örgütlenme ve ifade özgürlüğüne doğrudan bir müdahale olarak kayıtlara geçmiştir.

KAMU KATILIMINI ÖNLEMENE YÖNELİK STRATEJİK DAVALARIN (SLAPP) AÇILMASI: 2024 yılı, kamu yararını savunan aktörlere karşı açılan stratejik davaların (SLAPP) dikkat çektiği bir yıl olmuştur. Yurttaş gazeteci Serdinç Maypa, yolsuzluk belgeleri yayınladığı için özel sektör ve kamu baskısıyla tutuklanmış ve ağır teminat koşullarıyla serbest bırakılmıştır. Sol Hareket üyeleri, siyasi örgütlenmelerin şikayeti üzerine yargılanmıştır. Türkiye'nin diplomatik kanallar ve yargı kararları üzerinden uyguladığı sınır ötesi baskılar, gazetecilerin ve muhaliflerin kamuya açık faaliyetlerini engellemeye devam etmiştir. Türkiye'de alınan mahkeme kararları Kıbrıs'ın kuzeyinde sansür dayatması olarak kullanılmaya başlanmış, gazeteciler N-82 ve G-82 kodlarıyla Türkiye'ye alınmamış ve sınır ötesi SLAPP mekanizmaları yoğunlaştırılmıştır.

GİRİŞ

2024 yılı, Kıbrıs'ın kuzeyinde ifade özgürlüğü açısından ciddi gerilemelerin yaşandığı ve demokratik alanın daha da daraldığı bir yıl olmuştur. Türkiye'nin artan siyasi ve ekonomik etkisi, medya üzerindeki baskılar ve muhalif seslere yönelik yargısal müdahaleler, ifade özgürlüğünü sistematik biçimde tehdit etmeye devam etmiştir. 2022 ve 2023 yıllarında tespit edilen ihlal örüntülerinin üzerine inşa edilen bu rapor; 2024 yılına özgü olarak artan medya sahipliği sorunları, kamu katılımını kısıtlamaya yönelik stratejik davalar (SLAPP), vicdani ret hakkına yönelik ihlaller, sınır ötesi baskı mekanizmaları, kamu otoritelerinin gazetecilik ve sivil toplum üzerindeki müdahaleleri ile ifade özgürlüğü arasında kurulan yapısal ilişkileri ele almaktadır.

Rapor, yıl boyunca elde edilen veriler ışığında ifade özgürlüğüne yönelik baskıların sistematik niteliğini, farklı aktörler ve araçlar üzerinden nasıl uygulandığını ortaya koymakta, tematik analiz bölümlerinde de bu baskıların medya, hukuk, siyaset ve sivil toplum üzerindeki somut etkilerini irdelemektedir. Bu çerçevede rapor, yalnızca mevcut durumu değil, aynı zamanda bu durumun neden ve sonuçlarını ortaya koyarak değişim için gerekli dönüşüm alanlarını tespit etmeyi hedeflemektedir.

METODOLOJİ

Bu rapor, 2024 yılı boyunca Kıbrıs'ın kuzeyinde ifade özgürlüğüne yönelik hak ihlallerini ve yapısal tehditleri izlemek amacıyla hazırlanmıştır. İzleme süreci, önceki yılın göstergelerini temel alarak güncellenmiş ve 2024'te öne çıkan baskı biçimlerine göre tematik olarak genişletilmiştir. Takip edilen vakalar medya taraması, ifade özgürlüğüyle alakalı davaların mahkeme süreçlerinin izlenmesi, kamu kurumlarına yapılan bilgi edinme başvuruları ve sivil toplum aktörleriyle düzenli temas yoluyla belgelenmiştir. İfade özgürlüğü ihlallerine dair bilgiler, mağdurların güvenliği gözetilerek anonimleştirilmiş ve olayların bağlamına göre hukuki, siyasi ve toplumsal açılardan değerlendirilmiştir. İHP'nin beş farklı tematik alanda saha çalışması yürütürken edindiği tecrübe ve veriler kullanılan temel kaynaklar olmuştur.

ARKA PLAN BİLGİSİ

2024 yılı, Kıbrıs'ın kuzeyinde demokratik zeminle ilgili kaygıların arttığı, siyasi, ekonomik ve sosyal istikrarsızlıkların derinleştiği bir yıl olmuştur. Kıbrıs sorunu çözüm müzakereleri açısından yeniden çıkmaza girerken, BM Genel Sekreteri Guterres, 15 Ekim 2024'te liderler arasında ortak bir zemin bulunamadığını açıklamıştır. Öte yandan, Kıbrıs Cumhuriyeti yargısının iş insanı Simon Aykut'u Rum mallarına izinsiz inşaat yaptığı gerekçesiyle tutuklaması, benzer suçlamalarla başka kişilere yönelik işlemler başlatılması ve bunlara yönelik gelen tepkiler, taraflar arasındaki gerilimi tırmandırmanın yanı sıra adanın kuzeyindeki belirsizlik ve güvensizlik ortamını daha da görünür hale getirmiştir.¹

Kıbrıs sorununun çözümsüzlüğü ve Kıbrıs'ın kuzeyinin Türkiye dışında başka hiçbir devlet tarafından tanınmaması buradaki yönetimin Türkiye'ye olan siyasi ve ekonomik bağımlılığını pekiştirmeye devam etmiştir. Freedom House'un 2024 raporunda, Kıbrıslı Türk toplumunun Türkiye hükümetinin artan müdahalelerine maruz kaldığı vurgulanırken; yolsuzluk, azınlıklara yönelik ayrımcılık ve insan ticareti gibi konular diğer kaygı verici alanlar arasında gösterilmiştir.² Öte yandan, RSF (Sınır Tanımayan Gazeteciler) Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Kıbrıs'ın kuzeyi 2023'e kıyasla 14 sıra gerileyerek 90. sıraya düşmüş ve "sorunlu" kategorisinde yer almıştır. Raporda, Türkiye'nin artan etkisinin medya üzerinde baskı oluşturduğu ifade edilmiştir.³

Türkiye ekonomisinde yaşanmakta olan ekonomik krizle beraber Türk Lirasındaki değer kaybı 2024 yılında da 14.1% oranla devam ederken, Kıbrıs'ın kuzeyinde yıllık enflasyon oranı 53.29% olarak açıklanmıştır.⁴ Kıbrıs'ın kuzeyindeki otoriteler toplumu yoksullaştıran ekonomik krize karşı gereken önlemleri almadıkları ve takip ettikleri siyasi ve ekonomik politikalar nedeniyle ciddi tepkiler almışlardır. 2024 yılı aynı zamanda Kıbrıs'ın kuzeyinde yolsuzluk iddialarının yaygınlaştığı ve bu yöndeki kamu algısının derinleştiği bir yıl olmuştur. Friedrich Ebert Stiftung'un (FES) 2024 tarihli "Kuzey Kıbrıs Yolsuzluk Algısı Araştırması'na" göre, toplumun %81'i yolsuzluğun ciddi bir sorun olduğunu belirtmiştir.⁵ Yıl boyunca meydana gelen olaylar bu algıyı destekler niteliktedir. Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi'nde Şubat ayında patlak veren sahte diploma skandalı devlet kurumlarında yüksek mevkilere usulsüz yollarla atamalar yapıldığını gözler önüne sermiştir. Bir kamu kuruluşu olan Cypfruvex Ltd. üzerinden yürütüldüğü iddia edilen insan ticareti ağı ve ilişkiler zinciri ise, kamu kaynaklarının özel çıkarlar için kullanıldığına dair kuşkuları artırmıştır.⁶ Tüm bu gelişmeler, Kıbrıs'ın kuzeyinde hem şeffaflık hem de kamu denetimi açısından ciddi zafiyetlerin sürdüğünü bir kez daha ortaya koymuştur.

¹ <https://lefkosa.com.tr/2024-yili-kibris-sorununda-onemli-gelistmeler-30780/>

² <https://freedomhouse.org/country/cyprus/freedom-world/2024>

³ <http://bit.ly/46cY66v>

⁴ <https://bit.ly/3H8XXrC>

⁵ https://ozgur gazeteciler.com/wp-content/uploads/2025/03/CPI-2024_Yolsuzluk-Algisi-Raporu-1.pdf

⁶ <https://bit.ly/3S1Mass>

2024'TE YAŞANAN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İHLALLERİ VE BUNLARIN 2023 YILI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

2024 yılı, Kıbrıs'ın kuzeyinde ifade özgürlüğüne yönelik baskıların farklı biçimlerde derinleştiği bir yıl olmuştur. Gazeteciler, sendikacılar, hak savunucuları ve aktivistler gibi toplumsal denetim mekanizmalarının parçası olan aktörler; kamuoyunu ilgilendiren meselelerde görüş belirttikleri, eleştiri yönelttikleri veya bilgi paylaştıkları için doğrudan ya da dolaylı yollarla susturulmaya çalışılmışlardır. Diğer yandan medya çeşitliliğinin azalarak özellikle gazetelerin enerji, inşaat ve otelcilik sektöründeki iş insanlarının elinde toplanmaya başlaması, artan yolsuzluk iddialarına paralel olarak özellikle araştırmacı gazetecilik pratiğinin engellenmesi ve muhalif güçlere topluma ulaşacak zemin bırakılmaması ile ilişkilendirilmiştir.

Siyasi söylemlerle meşrulaştırılan bu baskılar, yoğunlukla yargı mekanizmaları kullanılarak somutlaşmıştır. 2023'te başlayan davaların çoğu 2024'te de sürerken, vicdani retçilerden Mustafa Hürben'in hapis cezasına çarptırılması, Halil Karapaşaoğlu'nun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Kıbrıs'ın kuzeyinde vicdani ret hakkı tanınması gerektiğine ve vicdani retçilerin cezalandırılmasının insan hakları ihlali olduğuna yönelik bağlayıcı kararına rağmen yeniden yargılanması ile insan hakları savunucusu Emmanuel Achiri'nin insan hakları savunucusu kimliği nedeniyle Kıbrıs'ın kuzeyine alınmaması gibi gelişmeler, insan hakları standartlarının gerilediğini göstermiştir.

GAZETECİ ALİ KİŞMİR'İN YARGILANMASINA DEVAM EDİLMESİ

Gazeteci ve Basın-Sen Başkanı Ali Kışmır, 2020 yılında yayımladığı bir yazıda Cumhurbaşkanı adayı Ersin Tatar'ın desteklenmesi amacıyla Ulusal Birlik Parti'li (UBP) muhalif vekillerin, Türkiye Büyükelçiliği, Kolordu Komutanlığı ve Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) yetkilileriyle yaptığı iddia edilen toplantıyı eleştirdiği gerekçesiyle, "Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'nın (GKK) manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif" suçlamasıyla yargılanmaktadır. Başsavcılık, Ekim 2023'te Lefkoşa Ceza Mahkemesi'nde 10 yıla kadar hapis istemiyle dava açmış ve davanın Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmesini talep etmiştir. Kışmır'ın avukatları, bu talebe ve yargılamaya itiraz ederek beraat talebinde bulunmuşlardır. Ancak dava süreci savcılığın hazır olmaması nedeniyle dokuz kez ertelenmiş ve duruşmaya ancak 26 Kasım 2024'te başlanabilmektedir.

Mahkemede savcılığın tanığı olarak dinlenen Polis Müfettişi Durmuş Aydın'ın ifadesine göre, polis soruşturması 24 Ağustos 2020'de başlamıştır. Ancak mahkemeye sunulan evraklar GKK adına resmi şikâyetin 25 Eylül 2020'de yapıldığını göstermektedir. Bu durum, soruşturmanın şikâyetten önce başlatıldığını ortaya koyarak soruşturmanın gayesine ilişkin kaygıları desteklemiştir. Ali Kışmır'ın avukatı, davanın temelinde ciddi bir usul sorunu olduğunu vurgulamıştır. Soruşturma yazısının, hem şikâyetçi hem de soruşturmacı rolünü üstlenen GKK adına imzalandığı, bunun da soruşturma ve yargılama sürecinin tarafsızlığına ve bağımsızlığına gölge düşürdüğü üzerinde durulmuştur.⁷ Dolayısıyla, yürütülen sürecin şeffaf ve bağımsız yürütülmediğine, yargılamanın amacının hem gazetecileri hem de toplumdaki diğer bireyleri tedirgin ederek bir korku iklimi yaratmak olduğuna dair kaygılar somutlaşmıştır.

AVRUPA GAZETESİ VE GENEL YAYIN YÖNETMENİ ŞENER LEVENT YARGILANIYOR

Avrupa Gazetesi ve Genel Yayın Yönetmeni Şener Levent otoriteler tarafından adli tacize uğramaya devam etmiştir. Savcılık, Avrupa Gazetesi'nin Türkiye'de yayın yapan Yeniçağ Gazetesi'nde Murat Ağırel imzasıyla çıkan "Kıbrıs'ın kuzeyinde neler oluyor?" başlıklı haberi alıntılama gerekeceğini göstererek bu konuda açtıkları davanın Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmesini talep etmiştir. Levent, mahkeme süreciyle ilgili yaptığı açıklamada, geçmişte gazeteye yönelik taşlı saldırılar ve ölüm tehditleri gibi ciddi olayların bile Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanmadığını belirterek alıntılanan bir haber nedeniyle bu şekilde yargılanmalarının tarihe geçeceğini ifade etmiştir.⁸

⁷ <https://ozgurgazetekibris.com/kibris/161161-ali-kismirin-ifade-ozgurlugu-davasi-16-ocaka-ertelendi.html>

⁸ <https://ozgurgazetekibris.com/kibris/131097-savcilik-avrupa-gazetesinin-alinti-yaptigi-bir-haberdan-dolayi-agir-cezada-yargilanmasi-talep-etti.html>

SIYASİLERİN GAZETECİLERİ HEDEF GÖSTERMEYE DEVAM ETMELERİ

Başbakan Ünal Üstel 14 Temmuz 2024'te yaptığı açıklamada, “basın ve ifade özgürlüğü, yalan ve hakaret özgürlüğü değildir” diyerek, medyadaki eleştirel içeriklerin sınırlandırılmasını meşrulaştıran bir tutum sergilemiştir.⁹

Benzer bir çizgide, Cumhurbaşkanı Ersin Tatar tarafından 28 Ağustos 2024'te yapılan açıklama, gazetecilere yönelik hedef gösterici siyasi söylemlerin dikkat çekici bir örneğini oluşturmuştur. Tatar, medyada ve sosyal medyada “devlete, yetkililere ve bireylere yönelik asılsız iddialar ve karalamaların ifade özgürlüğü kapsamına girmediğini” belirtmiş, bu tür yayınlara karşı etkin yasal düzenlemelerin yapılması için Hükümeti ve Başsavcılığı göreve çağırmıştır.¹⁰

Üst düzey devlet yetkililerinin yargı makamlarını doğrudan göreve çağırması, ifade özgürlüğü ve basın bağımsızlığı açısından ciddi bir müdahale riski taşımakta, aynı zamanda gazeteciler üzerinde caydırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu tür söylemler, özellikle oto-sansür ortamının pekişmesine ve kamuoyunun haber alma hakkının zedelenmesine neden olmaktadır. Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) Milletvekili Sami Özuslu, sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, Tatar'ın Türkiye'ye giremeyen gazeteciler hakkında herhangi bir girişimde bulunmadığını ve gazetecilere dava açtığını hatırlatmıştır. Özuslu, Tatar'ın bu şekilde gazetecileri sindirmeye çalıştığını ve devletin gücünü basının karşısına dikmeye çalıştığını belirterek söz konusu basın özgürlüğüne yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğunu vurgulamıştır.¹¹

MEDYA SAHİPLİĞİ: SERMAYE YOĞUNLAŞMASI, ŞEFFAFLIK SORUNU VE BUNLARIN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE ETKİLERİ

2023 yılı boyunca, enerji ve inşaat gibi yüksek rant getiren sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin medyaya yatırım yapmaları yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasi etkileri bakımından da belirleyici hale gelmiştir. Özellikle enerji sektöründe faaliyet gösteren ve kamuoyunda çeşitli yolsuzluk iddialarıyla gündeme gelen AKSA Enerji'nin Kıbrıs Medya Grubu'nu, inşaat sektöründe yer alan AKOL Global'in Bağımsız Gazete'yi kurup yıl sonunda Kanal T'yi satın alması, medya çeşitliliği görüntüsü altında içeriksel bir tekelleşmenin yoğunlaştığına işaret etmiştir.

Bu yapısal dönüşümü belgeleyen en önemli gelişme ise Kıbrıs Araştırmacı Habercilik Ağı (CIREN) tarafından 2024'te yayımlanan medya sahipliği araştırması olmuştur. Gazeteci Esra Aygın ve ekibi tarafından hazırlanan bu araştırma, Kıbrıs'ın kuzeyinde internet ortamında en çok ziyaret edilen 20 medya kuruluşunun sahiplik yapılarını resmi kayıtlara dayanarak ortaya koymuştur. Çalışma, bu kuruluşların büyük çoğunluğunun otel, inşaat ve kumarhane sektörlerinde faaliyet gösteren iş insanlarına ait olduğunu göstermiştir.¹² Aygın, “çok sayıda Kıbrıslı Türk medya kuruluşu, otel, kumarhane ve inşaat sektörlerinde yatırımları olan Türk veya Kıbrıslı Türk iş adamlarına aittir” diyerek, bu ilişkilerin doğrudan içerik üretimini etkilediğini vurgulamıştır.¹³

Araştırmada öne çıkan ikinci bulgu, sahiplik bilgilerinin sistematik biçimde gizleniyor olmasıdır. Bazı medya kuruluşlarının kamuya açık bilgi vermemeleri ya da kağıt üzerinde farklı şirketler veya kişiler üzerinden faaliyet göstermeleri, medya sermayesinin toplumsal denetimden kaçtığını ortaya koymuştur. Aygın'ın ifadesiyle; “Kolay erişilebilen bilgiler yoktu, bağlantılarla iç içe geçen sahiplik yapıları gördük. Sadece bir isim var; ismin arkasında ilişkiler olduğu çok belli, duyuyoruz, anlıyoruz ama kağıt üzerinde hiçbir iz bulunamıyor. Şirket yapılarıyla sahiplik gizleniyor. Gerçek para kimden geliyor, bilemiyoruz.”

Aygın, araştırmanın yayımlanmasının ardından bilgiye erişimin daha da zorlaştırıldığını dile getirmiştir. Aygın, “Kamuya açık olması gereken kayıtlara erişim zaten zordu. Son zamanlarda, yayınlardan rahatsız olanların, kayıtların bulunduğu resmi kurumlara, ‘bu belgeleri kim talep edip aldı diye sorulmaya başlandığını duyuyoruz. Bu da bir tür baskı, engelleme ve gözdağıdır.” Ayrıca araştırma sonrası bazı medya sahiplerinden açık tehdit ve hakaret içeren yanıtlar dikkat çekmektedir. Aygın, “herkese çalışmayı yayınlamadan önce bize ulaşarak cevap verme hakkı tanıdık. Gelen cevaplar arasında tehdit, küfür içeren cevaplar da vardı” şeklinde belirtmiştir. Bu süreç, medya sahipliğine dair bilgilerin sadece akademik veya gazetecilik ilgisiyle değil, doğrudan güç ilişkilerine temas ederek baskılandığını göstermektedir.

2024 yılı boyunca yaşanan gelişmeler, Aygın'ın ortaya koyduğu yapısal sorunların sahada nasıl tezahür ettiğini gözler önüne sermiştir. AKOL Medya Grubu çatısı altındaki Bağımsız Gazete'de yaşanan kriz, bunun en çarpıcı örneklerinden biridir. Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Ali Baturay, dört çalışanın “tasarruf tedbirleri” bahanesiyle işten çıkarılmasına karşı çıkıp patronunu ikna edemeyince istifa etmiştir. Baturay, “bir müdür olarak patronumu ikna edemediğim için kendimi başarısız ve çaresiz hissettim” diyerek yönetim baskısını paylaştı. Bu gelişmelerin ardından Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği (KTGB) ve Basın Emekçileri Sendikası (Basın-Sen), “ellerindeki parayla medya kurup siyaseti yönlendirmek isteyenlerin sayısında endişe verici bir artış var” diyerek medya sahipliğinde şeffaflık çağrısında bulunmuştur. Açıklamada, hükümetin “medyaya aktarılan paraların kaynağını soruşturma sorumluluğu” olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca sendikalar, işten çıkarmaların arttığı ve Sosyal Sigorta ile İhtiyat Sandığı yatırımlarında ciddi aksaklıklar yaşandığını da bildirdiler.¹⁴

Araştırmanın işaret ettiği “çıkart ilişkileri içinde çalışan medya” olgusuna bir örnek de Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu (BTHK) Başkan Yardımcısı Tayfun Aydın'ın, aynı zamanda AKSA Enerji'ye ait Kıbrıs Gazetesi'nde köşe yazarlığı yapmasıyla ortaya çıkmıştır. Erişim engelleme yetkisine sahip bir kamu görevlisinin özel bir medya grubunda içerik üretmesi, kurumsal tarafsızlık ilkesini ciddi biçimde zedelemektedir. Üstelik Aydın'ın başka haber sitelerinin gayriresmî sahibi olduğu da iddia edilmiştir.¹⁵ Aynı dönemde Türkiye merkezli Taşyapı şirketinin Kıbrıslı gazetecilere İstanbul'da “bilgilendirme maksatlı ziyaret” düzenlemesi de, sermayenin medya üzerinde nüfuz kurmaya çalıştığı başka bir örnek olarak gündeme gelmiştir.¹⁶

Sonuç olarak, 2024'te CIREN tarafından yayınlanan medya sahipliği araştırması, Kıbrıs'ın kuzeyinde medyanın ekonomik ve siyasi güç odakları arasında sıkıştığını; şeffaflık eksikliği, kurumsal denetimsizlik ve patronaj ilişkileri ile ifade özgürlüğünün zedelendiğini göstermektedir. Bu araştırmayı takip eden yıl içinde yaşanan krizler, çıkar çatışmaları ve kamu baskısı, medya alanında belgelere dayalı izleme çalışmalarının ne kadar hayati olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Aygın'ın şu sözleri, çalışmanın anlamını özetlemektedir: “Bağımsız ve araştırmacı gazeteciliğe duyulan ihtiyacı açığa çıkarmak istedik. Basın ve ifade özgürlüğünü yaralayan iş kaybetme riski, yasal baskılar, ve bunların yanında medya sahipliğindeki şeffaflık eksikliği ciddi bir sorundur. Sahiplikle ilgili şeyler dedikodu olarak konuşuluyordu. Biz belgelerle ortaya koyduk.”

⁹ <https://haberkibris.com/ustel-basin-ozgurlugu-hakaret-ozgurlugu-degildir-1140-2024-07-14.html>

¹⁰ <https://haberkibris.com/cumhurbaskani-tatar-ifade-ozgurlugu-devlete-ve-baskilarina-hakaret-ozgurlugu-degildir-0930-2024-08-28.html>

¹¹ <https://www.yeniduzen.com/basin-ve-dusunce-ozgurlugu-dusmani-tatar-174731h.htm>

¹² <https://ciren.cy/tr/ciren-media/kibris-turk-medyasi/>

¹³ Esra Aygın'ın yorumları, 16.04.25 tarihinde konu araştırmayla ilgili olarak kendisiyle yapılan mülakattan alınmıştır.

¹⁴ <https://ozgur gazetekibris.com/kibris/153379-sermayeye-ait-bagimsiz-medya-kurumunda-deprem-ktgb-ve-basin-senden-aciklama.html>

¹⁵ <https://ozgur gazetekibris.com/kibris/158893-hicbir-kurumda-etik-kalmadi.html>

¹⁶ <https://haberkibris.com/tasyapi-gazetecilere-yonelik-istanbula-bilgilendirme-maksatli-zivaret-duzenliyor-1446-2024-11-17.html>

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİNE VE SENDİKALARA YÖNELİK BASKILAR

2024 yılı boyunca Sol Hareket ve üyelerine yönelik olarak başlatılan yargı süreçleri, ifade ve örgütlenme özgürlüğü açısından ciddi endişelere yol açmıştır. Sol Hareket Dış İlişkiler Sekreteri Abdullah Korkmazhan, 2021’de Ersin Tatar’ı eleştirdiği konuşması ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle cumhurbaşkanına hakaret suçundan teminata bağlanmıştı. Korkmazhan, eleştirilerini ifade ettiği için üç buçuk yıldır her pazartesi ispat-ı vücut vermeye devam etmiş ve Aralık 2024 itibarıyla telefonu kendisine iade edilmemiştir.¹⁷ Ayrıca, “Asya Bebeğin Yaşam Hakkı” için 2022’de yapılan bir eylemde Sol Gençlik üyesi Erkan Çavuş’a, 2024 yılında halka açık bir alanda rahatsızlık çıkardığı gerekçesiyle dava açılmıştır.¹⁸ Bu gelişmeler, muhalif siyasi aktörlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sistematik biçimde sınırlandığını ve uzatılan yargı süreçlerinin baskı aracı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası (KTOEÖS) ve Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası’nın (KTÖS) öğretmen haklarını savunmak amacıyla Eğitim Bakanlığı önünde 2022’de düzenlediği ve polisin müdahale ettiği eylemin ardından, 22 öğretmen hakkında “polisi darp” suçlamasıyla dava açılmıştır. Dava, 24 Kasım 2023’te, Öğretmenler Günü’nde görüşülmeye başlanmış ve 2024 yılı boyunca defalarca ertelenmiştir. Sendika avukatı, görüntü kayıtlarına göre öğretmenlerin suçla ilişkilendirilemeyeceğini savunmasına rağmen, öğretmenlerin tümünün birlikte yargılanmasına devam edilmiştir.¹⁹

2024 Toplanma ve Örgütlenme İzleme Raporunda detaylı olarak incelendiği üzere, 2024 yılı boyunca gerçekleşen grev ve protestolarda toplanma ve örgütlenme hakkı ciddi şekilde ihlal edilmiştir. El-Sen Başkanı Ahmet Tuğcu, Başbakan Ünal Üstel’in talimatıyla tutuklanmış; eylemler sırasında 60 günlük grev yasağı getirilmiştir. Et ithalatına karşı çıkan Hayvan Üreticileri’nin protestolarına polis müdahale etmiş, gözaltılar ve para cezaları uygulanmıştır. Hükümetin toplu iş sözleşmesi ve hayat pahalılığı ödeneğine ilişkin ‘yasa’ değişikliği girişimleri sendikaların tepkisine yol açmıştır; Aralık 2024’de 33 sendika genel greve gitmiş, tepkiler sonucunda ‘yasa’ tasarıları geri çekilmiştir. Ayrıca, bazı grevler "ulusal güvenlik" gerekçesiyle ‘yasa’ gücünde kararnamelerle ertelenmiş, bu kararlar Anayasa Mahkemesine taşınmıştır.²⁰

AİHM KARARINA RAĞMEN VİCDANİ RETÇİLERİN HAPİS CEZASINA ÇARPTIRILMALARINA DEVAM EDİLMESİ

Yasal askerlik hizmeti zorunluluğunun kaldırılması veya bunun yerine sivil hizmet görevlerinin konulması yönünde ilgili ‘yasada’ değişiklik yapılmaması sonucunda 2024 yılı boyunca ağır ifade özgürlüğü ihlalleri yaşanmıştır. Zorunlu seferberlik çağırısını reddettiği gerekçesiyle 2023 yılı boyunca yargılaması devam eden Mustafa Hürben, yasal değişiklik yapılmaması halinde mahkemenin vereceği cezaya uymayacağını ve hapis yatmayı göze aldığını dile getirmiştir.

Vicdani ret hakkının tanınması ile ilgili ‘yasa’ değişikliği önerisinin ivedilikle görüşülmesi talebi Ulusal Birlik Partisi (UBP), Yeniden Doğu Partisi (YDP) ve Demokrat Parti (DP) milletvekillerinin oyları ile 5 Ocak 2024’te reddedilmiştir. Ardından, 9 Şubat 2024’te UBP Milletvekili Resmiye Eroğlu Canaltay’ın önerisi ile ‘Askerlik Yasa değişikliği’, Hukuk, Siyasi İşler ve Dış İlişkiler Komitesi’nde görüşülmüştür. Kıbrıs’ta Vicdani Ret İnisiyatifi Komiteye davet edilmemiş, bunun üzerine Meclisin önünde toplanıp basın açıklaması yapmıştır.

Vicdani retçi Mustafa Hürben seferberliğe katılmayı reddettiği için 18 Ocak 2024’te 800 TL para cezasına çarptırılmış, bunu ödememesi halinde 3 gün hapis cezasına çarptırılacağı kendisine tebliğ edilmiştir. Bu gelişme üzerine Vicdani Ret İnisiyatifi 23 Ocak’ta Meclis önünde açıklama yaparak yasal düzenleme talep etmiştir. Aynı gün mesai bitiminde, Hürben, polis tarafından Meclis önünden alınarak hapse götürülmüştür.

Vicdani retçi Halil Karapaşaoğlu da 15 Ocak 2019 yılında seferberliğe gitmeyi reddetmesi nedeniyle 2.000 TL para cezasına çarptırılmış ve bu cezayı ödemeyi reddettiği için 20 gün hapse gönderilmişti. 1 Şubat 2024 tarihinde vicdani retçi Halil Karapaşaoğlu’nun Askeri Mahkemedeki yargılanması yeniden başlamıştı.

Halil Karapaşaoğlu’nun yargılanması devam ederken, 12 Mart 2024 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Vicdani Retçi Murat Kanatlı’nın 2015 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 9. maddesi “düşünce ve vicdan özgürlüğü”, Türkiye tarafından ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuru sonucu açıklamış ve Türkiye’yi mahkum etmiştir. Bu karar bir ilk olmasıyla benzer davalarda emsal olabileceği gibi Kıbrıs’ın kuzeyinde yargılanması devam eden vicdani retçilerin adalet arayışı zeminini de güçlendirmiştir. Ayrıca bu gelişmenin, meclisi, beklenen yasal değişikliği yaparak vicdani retçilerin hapse gönderilmesine son vermesi yönünde harekete geçirmesi beklenmekteydi. Fakat meclisten beklenen yasal düzenleme gelmediği gibi, AİHM kararına rağmen Halil Karapaşaoğlu’nun yargılanmasına da devam edilmiş ve bir vicdani retçi daha hapis cezasına çarptırılmıştır. 30 Mayıs 2024 tarihinde Vicdani retçi Halil Karapaşaoğlu AİHM kararına rağmen askeri mahkeme de yargılanmaya devam etmiş ve 3 günlüğüne hapis cezasına çarptırılmıştır.²¹

EMMANUEL ACHİRİ’NİN KIBRIS’IN KUZEYİNE ALINMAMASI

Kıbrıs’ın kuzeyinde faaliyet gösteren göçmen odaklı sivil toplum örgütü VOIS Cyprus’un kurucu üyelerinden ve uluslararası insan hakları savunucusu olan Dr. Emmanuel Achiri, 24 Mart 2024’te Ledra Palace Kontrol Noktası üzerinden Kıbrıs’ın kuzeyine giriş yapmak istemiş, ancak “istenmeyen yabancı” ilan edildiği ve hakkında giriş yasağı bulunduğu gerekçesiyle geçişine izin verilmemiştir.²² Achiri, gerekli tüm belgeleri ibraz etmesine rağmen kendisine resmî bir karar gösterilmemiştir. Ayrıca, ne kontrol noktasında ne de sonrasında yazılı bir bildirim kendisine sunulmuştur.

Achiri hakkında herhangi bir adli işlem, resmi polis şikayeti veya soruşturma bulunmamasına rağmen Kıbrıs’ın kuzeyine giriş yasağı, iddialara göre polis tarafından 8 Şubat 2024 tarihinde İçişleri Bakanlığı’na sunulan bir yazı doğrultusunda uygulanmıştır. Ancak hem bu raporun içeriği hem de Bakanlığın giriş yasağına ilişkin kararı Achiri’nin Yüksek İdare Mahkemesi’ne dava açmasına ve ısrarlı taleplerine rağmen paylaşılmamıştır.

Bu süreçte Dr. Achiri’nin, insan hakları alanındaki çalışmaları nedeniyle hedef alındığı giriş yasağının, ifade ve örgütlenme özgürlüğü alanında yürüttüğü faaliyetlerin cezalandırılması amacı taşıyan keyfi ve orantısız bir tedbir niteliği taşıdığı kanaati oluşmuştur. Özellikle Achiri’nin, Avrupa Parlamentosu milletvekilleri ile birlikte yürüttüğü Kıbrıs’ın kuzeyindeki insan haklarıyla ilgili temasları öncesinde Kıbrıs’ın kuzeyine alınmaması, bu girişimin yalnızca şahsına değil, Kıbrıs’ın kuzeyindeki insan hakları mücadelesine yönelik bir baskı olduğunu göstermektedir.

¹⁷ <https://bugunkibris.com/2024/07/29/korkmazhan-uc-bucuk-yildir-lefkosa-polis-mudurlugunde-agir-suc-isleyenler-sabah-kahvesini-vudumluyor/>

¹⁸ <https://ozgur gazetekibris.com/kibris/138058-sol-genclikten-erkan-cavusa-dayanisma-teslim-olmamak-icin-direnecegiz.html>

¹⁹ <https://www.kibrisgercek.com/22-ogretmenin-yargilandi-gi-dava-11-haziran-2025e-ertelendi>

²⁰ Detaylara ve konularla alakalı kaynaklara İnsan Hakları Platformu 2024 Toplanma ve Örgütlenme İzleme Raporundan ulaşılabilir.

²¹ <https://bit.ly/4eQAngH>

²² <https://www.yeniduzen.com/emmanuel-achiri-yasakli-gocmen-ilan-edildi-haksiz-muameleyi-kiniyoruz-171071h.htm>

‘İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ SINIRLAYAN MEVZUATIN’ KORUNMASI VE KONUYLA İLGİLİ POLİS’İN UYGULAMALARI

2022 ve 2023 İzleme Raporlarında da belirtildiği üzere, Kıbrıs’ın kuzeyinde ifade özgürlüğünü tehdit eden başlıca yasal düzenlemeler arasında ‘Fasıl 154 Ceza Yasası’ ile ‘29/1983 Askeri Suç ve Cezalar Yasası’ yer almaktadır. ‘Ceza Yasası’, müfsit gizli ittifak, müfsit niyetli yayınlar (cumhurbaşkanına hakaret dahil), ‘yasa’ dışı cemiyeti savunma ve teşvik, ‘yasa’ dışı cemiyetlere ait müfsit ve propaganda yayınlarını bulundurma, yabancı devlet yetkililerine veya kişilere yönelik zem ve kadih, müstehcen teşhirler, dini değerlere hakaret ve mezarlıklara tecavüz gibi birçok suç tanımını içermektedir. ‘129/1983 sayılı Yasa’ ise halkı veya asker kişileri askerlikten soğutma ile GKK’nın manevi şahsiyetini tahkir ve tezyif suçlarını kapsamaktadır. Bu maddeler, geniş ve yoruma açık ifadeler barındırdığından, ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yaratabilmekte ve özellikle muhalif seslere karşı bir baskı aracı olarak kullanılabilir.

2024’te söz konusu maddelerde herhangi bir değişiklik yapılmamış, ifade özgürlüğü ihlallerinin süreklilik gösterdiği gözlemlenmiştir. 2023 ve 2024 yıllarına ilişkin karşılaştırmalı izleme sonuçları, kişilerin polise çağrılmasıyla başlayan süreçlerin adli takibe dönüşerek ifade özgürlüğü üzerindeki baskıyı artırdığını ortaya koymaktadır. Polis Genel Müdürlüğü’nün ‘Bilgi Edinme Yasası’ kapsamında verdiği sayılara göre, 2023’te bu maddelere dayanarak 11 kişi hakkında soruşturma başlatılmışken, bu sayı 2024’te 15’e yükselmiştir.

2024’te açılan davalar incelendiğinde, müfsit gizli ittifak ve müfsit niyetli yayınlarla ilgili iki dava, ‘yasa’ dışı cemiyeti savunma gerekçesiyle bir dava, zem ve kadih suçlamasıyla beş dava, ‘Askeri Suçlar Yasası’ altında GKK’nın manevi şahsiyetine hakaret nedeniyle bir dava ve müstehcen teşhir suçlamasıyla altı dava açıldığı görülmektedir. Özellikle zem ve kadih ile müstehcen teşhirler maddelerinin polis tarafından daha sık başvurulmuş araçlar haline geldiği dikkat çekmektedir. Gazeteci Ali Kışmir hakkında süren davaya ek olarak, 2024 yılı içinde bir kişiye daha GKK’nın manevi şahsiyetini tahkir suçlamasıyla dava okunmuştur. Bu durum, polisin ilgili ‘yasa’ maddelerini kullanarak ifade özgürlüğü alanında baskı ve adli tacizi sistematik biçimde sürdürdüğünü göstermektedir.

Başsavcılık’tan ‘Bilgi Edinme Yasası’ kapsamında edinilen bilgiler doğrultusunda, 2024 yılı içinde yalnızca bir kişiye müstehcen teşhir suçlamasıyla dava ikame edildiği, diğer dosyalarla ilgili ise henüz dava açılmadığı görülmektedir. Ancak bu durumun idari gecikmeden mi yoksa savcılığın ilgili dosyalar hakkında dava açılmasına gerek görmemesinden mi kaynaklandığı bu aşamada netlik kazanmamıştır.

TEMATİK ANALİZ: KAMU KATILIMINI ÖNLEMESİNE YÖNELİK STRATEJİK DAVALAR

İfade özgürlüğüne yönelik baskılar yalnızca devletin geleneksel aygıtlarının otoriteler tarafından kullanılmasıyla sınırlı kalmamıştır. 2024 yılı aynı zamanda, ifade özgürlüğüne yönelik tehditlerin yalnızca resmi otoritelerden değil, özel aktörler ve çıkar grupları tarafından da üretildiği bir dönemi temsil etmiştir. Bu kapsamda, kamu katılımını engellemeye yönelik stratejik davaların (SLAPP’lar) öne çıktığı görülmüştür.

SLAPP’lar, kamu yararına olan bir konuda fikir belirten kişilere karşı, çoğu zaman yıldırma, sindirme ve susturma amacıyla açılan hukuki süreçleri tanımlamaktadır. Bu davalar; gazeteciler, aktivistler, sendikalar, akademisyenler ve sivil toplum aktörleri gibi kamu denetçisi işlevi gören kişi ve grupları hedef almaktadır. SLAPP davalarının temel amacı, kişilerin mahkum olmalarından ziyade eleştirel seslerin kamuoyuna erişimini engellemek, bilgiye ulaşımı zorlaştırmak ve caydırıcı bir atmosfer oluşturmaktır. Bu tür uygulamalar zaman zaman doğrudan dava açılmadan, sadece hukuki tehditlerle dahi gerçekleştirilebilmektedir.²³ Bundan dolayı bu raporda, yalnızca açık baskı ve sansür örnekleri değil; aynı zamanda, kamu yararına seslerini yükselten aktörlerin susturulmasını amaçlayan, özel veya devlet destekli girişimlerin parçası olan dava süreçleri de ayrıştılarak incelenmiştir. Bu uygulamaların özgür kamuoyunu tehdit eden sistematik bir araç haline geldiğini vurgulamak hedeflenmiştir.

2023 yılı, ifade özgürlüğü açısından ciddi ihlallerin yaşandığı, yargı süreçlerinin gazeteciler ve aktivistler üzerinde baskı aracı olarak kullanıldığı bir dönemdir. Ancak 2024’te bu baskıların hem nitelik hem de kapsam açısından daha sistematik hale geldiği görülmektedir. 2024’te yalnızca devlet otoriteleri değil, aynı zamanda özel çıkar grupları ve yabancı diplomatik aktörler tarafından da ifade özgürlüğünün hedef alınması daha kurumsal ve sistematik olarak genişlemeye başlamıştır. SLAPP niteliğindeki süreçlerin sayısı artarken, sınır ötesi baskı mekanizmaları da belirginleşmiştir.

KIBRIS TÜRK MÜTEAHHİTLERİ BİRLİĞİ BAŞKANI’NIN ŞİKAYETİ ÜZERİNE SERDİNÇ MAYPA’NIN TUTUKLANMASI

Serdinç Maypa, Kıbrıs’ın kuzeyinde faaliyet gösteren bir yurttaş gazeteci ve sosyal medya içerik üreticisidir. Özellikle sosyal medya platformlarında, kamu kurumlarına ve özel şirketlere yönelik yolsuzluk, usulsüzlük ve etik dışı uygulamalarla ilgili belgeler paylaşarak kamuoyunu bilgilendirme amacıyla dikkat çeken bir isimdir. Maypa’nın yayın yaptığı sosyal medya sayfasının güncel takipçi sayısı 33 bin civarındayken, yolsuzlukla alakalı yaptığı bazı yayınlarının 60 bin civarında kişi tarafından izlendiği görülmektedir.²⁴ Toplum tarafından ilgiyle takip edilmesinin yanında, yolsuzlukları ortaya çıkarmakta verdiği mücadele nedeniyle kendisini destekleyen bir kitle olduğunu söylemek mümkündür.

²³ <https://www.the-case.eu/resources/a-2024-report-on-slapps-in-europe-mapping-trends-and-cases/>

²⁴ <https://www.facebook.com/serdinc.maypa>

Maypa, 28 Mart 2024'te "özel hayatın gizliliğini ihlal", "kişisel bilgileri ifşa etme" ve "dijital bilgilere izinsiz erişme" suçlamalarıyla tutuklandı. Bu tutuklama, sosyal medya üzerinden yaptığı bazı paylaşımlar nedeniyle gerçekleşmiştir. Maypa'nın paylaşımları arasında, Kalkınma Bankası'nın özel bir şirkete verdiği krediye dair 15 Ağustos 2023 tarihli yönetim kurulu kararı, iki sigorta şirketinin devlet kurumlarıyla yaptığı yazışmalar (1 Ağustos 2022 - 21 Mart 2024 tarihleri arasında), Kıbrıs Türk Elektirik Kurumu'nun (KIB-TEK) arıza raporları (22-26 Mart 2024), bir şahsa ait ceza mahkemesi ithamı ve Kıbrıs Türk Müteahhitler Birliği'ne işçi temini için yapılan başvuruya ait belgeler yer almaktaydı. Dolayısıyla paylaşımların odağı bazı özel aktörlerin kamu kuruluşlarıyla kurdukları usulsüz ilişkiler ve işlemlerdi. Bu belgelerin paylaşımı, ilgili özel kurumlar ve bireyler tarafından kişisel verilerin ifşası ve ticari sırların açığa çıkarılması olarak değerlendirildi ve şikayet konusu oldu.

İlk şikayet, yayımlanan başvuruda işçilerin kimlik bilgilerinin ifşa edildiği gerekçesiyle Kıbrıs Türk İnşaat Müteahhitleri Birliği Başkanı Cafer Gürcafer tarafından yapılmıştır. Ardından Kalkınma Bankası ve iki özel sigorta şirketi de, ticari sırlarının ve kurumsal yazışmalarının ifşa edilerek faaliyetlerinin zararara uğratıldığı iddiasıyla şikayetçi olmuştur. Ayrıca, yayımlanan belgelerde kişisel bilgileri yer alan bireyler de şikayetçiler arasında yer aldı.

Yapılan şikayetlerin neticesinde Maypa, 29 Mart 2024'te Lefkoşa Ceza Mahkemesi'ne çıkarılmış ve kendisinin 3 gün süreyle tutuklu kalmasına karar verilmiştir.²⁵ Savcılık 1 Nisan 2024'te 4 gün ek tutukluluk talep etmiş, ancak mahkeme Maypa'nın tahkikata etki edebileceğine dair yeterli olgu bulunmadığını belirterek bu talebi reddetmiştir. Maypa'nın yurt dışına çıkışı yasaklanmış, haftada bir gün polise imza vermesi, 35 bin TL nakit teminat yatırması ve iki kefilin 500'er bin TL kefalet senedi imzalaması şartlarıyla tutuksuz yargılanmasına karar verilmiştir.

Maypa, mahkeme çıkışında yaptığı açıklamada, birçok gazetecinin ellerindeki belgelerle yayınlar yaptığını, fakat tutuklanmasının belgelerle konuşmayı engelleme amacı taşıdığını ifade etmiştir. Kendini "kurban" olarak nitelendiren Maypa, gazetecilerin ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğunu ve belgelerle haber yapmanın önüne geçilmek istendiğini savunmuştur. Avukatı Ünver Bedevi ise, müvekkilinin tutukluluğunun "sipariş ve talimatla" sürdürüldüğünü iddia etmiştir. Bedevi, kimsenin belgelerin doğruluğunu sorgulamadığını, polislin tek amacının bu belgelerin nasıl elde edildiğini, yani "köstebeği" bulmak olduğunu belirtmiştir.²⁶

Maypa'ya destek veren vatandaşlar, teminat koşullarını karşılamak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Sosyal medya platformlarında, Maypa'nın ifade özgürlüğü ve kamu yararına yaptığı paylaşımların cezalandırılmaması gerektiğini savunan kullanıcılar, teminatın karşılanması için bağış kampanyaları düzenleyip destek sağlamışlardır. Bu toplumsal destek, Maypa'nın tutuklanmasının ifade özgürlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılandığını ve kamuoyunun bu tür durumlara karşı duyarlılığını ortaya koymuştur. Vatandaşların gösterdiği dayanışmanın Maypa'nın serbest kalmasında önemli bir rol oynadığı kanaati oluşmuştur.

SOL HAREKET AKTİVİSTLERİNİN YARGILANMASI

Türkiye'de iktidarda bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) "Mağusa Gençlik Kolları" adı altında Kıbrıs'ın kuzeyinde siyasi faaliyet yürüten örgütlenmesinin 11 Mart 2021'de Mağusa'da şikâyetle bulunması üzerine, Sol Hareket üyeleri Abdullah Korkmazhan, Fikri Maraşalı, Erkan Çavuş ve Buse Güzelay tutuklanmıştır. Öne süren gerekçe çeşitli panolara asılan "Love Erdoğan" afişlerine zarar vermek amacıyla "gizli bir ittifak kurdukları" ve "suç işlemeyi planladıkları" iddiası olmuştur.²⁷

Ancak kamera kayıtları, bu kişilerin afişlere zarar vermediğini göstermesine rağmen polis "siz yapmadınız ama planladınız" diyerek dava açmıştır. Sol Hareket üyeleri, Nisan 2024'te aynı olay üzerinden tekrar "hafif bir suç işlemek için gizli ittifak kurmak" suçlamasıyla yargılanmaya başlamıştır.²⁸ Savcılık, iddianameyi hazırlayamadığı gerekçesiyle davaları sürekli ertelemiş, son olarak 19 Şubat 2025'e ertelenmiştir.

TÜRKİYE KIBRIS İLİŞKİLERİNDE SINIR ÖTESİ SLAPP MEKANİZMALARI OLUŞTURULMASI: DİPLOMATİK NÜFUZ, YARGI İHRACI VE SANSÜR

Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Birliği (AB) düzeyinde SLAPP (Kamu Katılımını Engellemeye Yönelik Stratejik Dava) tanımına dair yapılan çalışmalar, özellikle son dönemde sınır ötesi boyutu olan vakalarda dikkat çekmektedir. Bir SLAPP davasının sınır ötesi nitelik kazanması için tarafların farklı ülkelerde ikamet etmeleri veya ilgili olayın birden fazla ülkenin kamu alanını ilgilendirmesi yeterlidir.²⁹ Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti'nin diplomatik ve yargısal araçları kullanarak, Kıbrıs'ın kuzeyindeki gazeteciler, siyasetçiler ve aktivistler üzerinde uyguladığı baskıların, sınır ötesi SLAPP mekanizması olarak değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır.

Bu tür girişimler; Türkiye'de açılan davalarla Kıbrıslı Türk gazetecilerin haber ve yayınlarına erişim engeli getirilmesi, eleştirel haber yapan gazetecilerin gözaltına alınmaları ya da ülkeye alınmamları, hatta Türkiye'de mahkûmiyet kararları çıkarılarak yurt dışında bulunan muhalif seslerin susturulması gibi yollarla uygulanmaktadır. Bu uygulamalar, yalnızca bir devletin sınırları içerisindeki ifade özgürlüğüne değil, diğer bir siyasi birimin fiili ifade alanına da doğrudan müdahale anlamına gelmektedir.

Bu nedenle, Türkiye'nin yargı kararlarını veya idari yasaklarını Kıbrıs'ın kuzeyindeki medya organları ve muhalif bireyler üzerinde uygulamaya çalışması, sadece iç hukuk bağlamında değil, Avrupa ölçeğinde sınır ötesi SLAPP niteliği taşıyan bir müdahaledir. Bu uygulamalar aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10. maddesiyle güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkına da doğrudan aykırılık teşkil etmektedir.

Türkiye'den alınan yayın yasağı kararlarının Kıbrıs'ın kuzeyindeki gazetelere gönderilmesi, hukuki değil, fiili bir sansür mekanizması oluşturmakta, yerel medya üzerinde caydırıcı bir etki yaratmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin verdikleri kararlara dayanarak gazeteciler hakkında erişim engeli talep edilmesi, Kıbrıs'ta diplomatik baskı unsuru haline getirilmiştir. Gazeteci Şener Levent örneğinde olduğu gibi, Türkiye'de açılan davalarda gıyaben mahkûmiyet kararları verilmesi, ifade özgürlüğü kapsamında yapılan eleştirilerin cezai yollarla bastırılmak istendiğini ortaya koymaktadır. "N-82" ve "G-82" kodlarıyla Türkiye'ye alınmayan Kıbrıslı Türk gazeteciler ve aktivistler, seyahat özgürlüğü ve güvenli kamusal katılım haklarından yoksun bırakılmakta, Türkiye sınırlarında keyfi müdahalelere maruz kalmaktadır.

Tüm bu vakalar, sadece bireysel hak ihlalleri değil, aynı zamanda devletlerarası siyasi güç asimetrisinin yargı yoluyla kamusal alanın yeniden dizayn edilmesi girişimleridir. Bu nedenle, Türkiye ile Kıbrıs'ın kuzeyi arasında yaşanan bu gelişmelerin sadece diplomatik krizler değil, uluslararası hukuk ve insan hakları bağlamında sınır ötesi SLAPP vakaları olarak ele alınması gerekmektedir.

²⁵ <https://www.yeniduzen.com/serdinc-maypa-tutuklandi-171134h.htm>

²⁶ <https://haber.kibris.com/serdinc-maypa-teminat-bağlanarak-serbest-birakildi-1658-2024-04-01.html>

²⁷ https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n370278-basinsin-ifade-ozgurlugu-hakini-kullanan-sol-hareket-uyeleri-derhal-serbest-

²⁸ <https://ozgur gazeteciler.com/kibris/139848-love-erdogan-davasi-yine-ertelendi.html>

²⁹ <https://www.the-case.eu/resources/a-2024-report-on-slapps-in-europe-mapping-trends-and-cases/>

T.C BÜYÜKELÇİSİ YASİN EKREM SERİM'İN "İTHAL" YAYIN YASAĞI KARARI ALDIRMASI

2024 yılı başlarında çeşitli Kıbrıslı Türk basın organları özellikle Özgür Gazete, Bugün Kıbrıs ve Gazetada Kıbrıs Türkiye tarafından Kıbrıs'ın kuzeyine Lefkoşa Büyükelçisi olarak atanan Yasin Ekrem Serim'in geçmişte 'yasa' dışı faaliyetleriyle bilinen Kıbrıslı Türk Halil Falyalı ile ticari olarak ilişkili olduğu iddialarını içeren haberler yayımlamışlardır. Bu haberler kamuoyunda geniş yankı uyandırmış ve çeşitli siyasi aktörler tarafından da gündeme getirilmiştir.³⁰

Bunun gelişmeler üzerine Büyükelçi Serim, Türkiye'deki mahkemelere başvurarak söz konusu haberler hakkında erişim engeli kararları aldırıştır.³¹ Bu kararların ardından Kıbrıs'ın kuzeyinde bulunan ilgili basın organlarına, haber içeriklerini kaldırmaları yönünde talepler gönderilmiştir. CTP Milletvekili Sami Özusu, bu durumu Türkiye'den getirilen sansürün Kıbrıs'ın kuzeyine ihraç edilmesi olarak değerlendirmiştir.³²

Gazeteciler, bu gelişmeleri diplomatik nüfuz kullanılarak ifade özgürlüğüne baskı şeklinde nitelendirmişlerdir.³³ Haber içeriklerinin yargı kararlarıyla bastırılmaya çalışılması, hem iç hukuka hem de uluslararası hukuk normlarına ve ayrıca Kıbrıs'ın kuzeyindeki fiili demokratik çerçeveye aykırıdır. Türkiye mahkemeleri tarafından verilen erişim engeli kararlarının, Kıbrıs'ın kuzeyinde doğrudan bir yasal dayanağı veya bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Buna rağmen, bu kararların gazetelere gönderilerek haberlerin kaldırılmasının talep edilmesi, hukuken uygulanabilirlikten çok, bir baskı ve sindirme yöntemi olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'de alınan mahkeme kararlarının, Kıbrıs'ın kuzeyindeki gazetecilere yönelik tehdit ve yıldırma aracı olarak kullanılması, medya özgürlüğü açısından ciddi bir ihlal teşkil etmektedir.

KIBRISLI MUHALİFLERİN TÜRKİYE'YE ALINMAMALARI VEYA TÜRKİYE'DE YARGILANMALARI

2021 yılından bu yana, Kıbrıs'ın kuzeyinden en az 15 gazeteci ve muhalif kişi, Türkiye'ye girişleri sırasında '5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 9. maddesi kapsamında uygulanan "N-82" veya "G-82" kodları gerekçesiyle sınır dışı edilmiş ya da ülkeye alınmamıştır. Bu uygulamalar 2024 yılı boyunca da devam etmiştir. 11 Ekim 2024'te, muhalif siyasi figür Evrim Hınçal'ın, İstanbul Havalimanı'nda herhangi bir gerekçe sunulmadan ülkeye girişine izin verilmemiş, Hınçal geceyi havalimanı'nda geçirdikten sonra Kıbrıs'ın kuzeyine geri gönderilmiştir.³⁴

Bağımsızlık Yolu Mali Sekreteri Münür Rahvancıoğlu da Eylül 2022'de N-82 kodu gerekçesiyle Türkiye'ye alınmamıştı. Rahvancıoğlu'nun açtığı dava, Ankara 1. İdare Mahkemesi tarafından 2024 yılı içinde reddedilmiş; itiraz başvurusu da yine reddedilerek, gerekçe olarak Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) tarafından hazırlanmış bir yazı olduğu gösterilmiştir.³⁵

Bu uygulamalar, Kıbrıslı Türk muhaliflerin yalnızca politik görüşleri ve kamuya açık faaliyetleri nedeniyle cezalandırıldıklarını, seyahat özgürlüğü başta olmak üzere temel haklarının ihlal edildiğini göstermektedir. Türkiye'ye giriş yasağına dair listelerin kimleri kapsadığı açıklanmamakta, kişisel veri gizliliği gerekçesiyle bilgi talepleri reddedilmektedir.

Dolayısıyla bireyler, bu listeye dahil olduklarını ancak sınır kapılarında engellemeye karşılaştıklarında öğrenebilmektedir. Bu durum, muhalif bireyler açısından ciddi bir oto-sansür, caydırıcılık ve güvensizlik ortamı yaratmaktadır. Türkiye'de alınan bu kararlara karşı Kıbrıs'ın kuzeyindeki yerel otoritelerin sessiz kalmaları ise mağduriyetleri daha da derinleştirmektedir.

Bağımsız Gazete muhabiri Güren Tilki, KT Spor Yazarları Derneği ile birlikte İstanbul'daki bir semine-re katılmak üzere 2 Mayıs 2024'te Türkiye'ye gitmek isterken Sabiha Gökçen Havalimanı'nda durdurulmuş ve gözaltına alınmıştır. Hakkında yaklaşık beş yıl önce sosyal medyada yaptığı bir yorumdan dolayı açılmış, ancak takipsizlikle sonuçlanmış bir dosya olduğu kendisine tebliğ edilmiştir. Herhangi bir yasal engel bulunmadığı anlaşıncaya Türkiye'ye girişine izin verilmiştir.³⁶ Benzer şekilde, 12 Ocak 2024'te Devrimci Komünist Birlik eski genel sekreteri ve Web TV programcısı Yusuf Alkim, İstanbul'a varışında gözaltına alınmış, "örgüt propagandası" suçlamasıyla Anadolu Adliyesi'nde savcılığa çıkarılmış ve ifadesinin ardından serbest bırakılmıştır. Gözaltı gerekçesinin, 2020'de yayınladığı yazı ve broşür olduğu belirtilmiştir.³⁷

Avrupa gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Şener Levent, "Biz ve Kürtler" (2018) ve "Zorba Kıbrıslı" (2016) başlıklı yazılarında Türkiye Cumhurbaşkanı'nı eleştirdiği gerekçesiyle 2023 yılında gıyabında altı aylık hapis cezası almıştı.³⁸ Bu örnekler, Kıbrıslı Türk muhaliflerin yalnızca Türkiye'ye girişlerinin engellenmesiyle değil, aynı zamanda sınır kapılarında gözaltına alınmaları, adliyeye çıkarılmaları ve yargı yoluyla ifade özgürlüklerinin baskı altına alınmasıyla karşı karşıya kaldıklarını açıkça göstermektedir.

³⁶ https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n502056-guren-tilki-serbest-birakildi
³⁷ <https://www.yeniduzen.com/yusuf-alkim-turkiyeye-girisinde-gozaltina-alindi-169239h.htm>
³⁸ <https://bianet.org/haber/kibrisli-gazeteciye-turkiye-de-cumhurbaskanina-hakaret-cezasi-283925>

³⁰ <http://bit.ly/4l4kCo8>
³¹ <https://bugunkibris.com/2024/08/03/yeni-buyukelci-ise-sansurle-basladi-hakkindaki-haberleri-kaldirmamizi-istiyor/>
³² <https://bugunkibris.com/2024/08/03/yeni-buyukelci-ise-sansurle-basladi-hakkindaki-haberleri-kaldirmamizi-istiyor/>
³³ <https://kisadalganet/haber/gundem/lefkoşa-buyukelci-sansur-istedi-kibris-gazetesi-bizi-baglamaz-dedi-107041>
³⁴ <https://www.yeniduzen.com/elcilik-aciklama-icin-nevi-bekliyor-171512h.htm>
³⁵ <https://bugunkibris.com/2024/09/21/rahvancioglu-turkiyeye-giris-yasagi-istinafta/>

SONUÇ VE ÖNERİLER

2024 yılı, Kıbrıs'ın kuzeyinde ifade özgürlüğü ve demokratik haklar açısından ciddi gerilemelerin yaşandığı, baskı ve müdahalelerin çeşitlenerek arttığı bir yıl olmuştur. Türkiye'nin siyasi ve ekonomik etkisinin derinleşmesi, ifade özgürlüğüne yönelik baskıların hem doğrudan hem de dolaylı yollarla artması sonucunu yaratmıştır. Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde Kıbrıs'ın kuzeyi 2023 yılına kıyasla 2024'te 13 sıra gerileyerek 90. sıraya düşmüştür.³⁹

Bu durumun sonucu olarak gazetecilere ve muhaliflere yönelik yargı süreçleri hız kazanmış; gazeteci Ali Kışmır ve yurttaş gazeteci Serdinç Maypa gibi kişiler ağır ceza tehditleriyle karşı karşıya kalmışlardır. Vicdani ret hakkına ilişkin davalar sürerken, konuyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı göz ardı edilmiştir. Türkiye'ye giriş yasağı getirilen gazeteciler ve sendikacılar listesine yenileri eklenmiş, sınır ötesi baskılar devam etmiştir. Bu olumsuz tabloya rağmen, sivil toplum örgütlerinin ve sendikaların aktif mücadelesi, hukuki girişimler ve kamuoyunda artan farkındalık umut verici gelişmeler arasında yer almıştır.

³⁹ <https://mikro-makro.net/dunya-basin-ozgurlugu-endeksinde-kibrisin-kuzeyi-14-basamak-geriledi>

ÖNERİLER

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN GÜÇLENDİRİLMESİ:

'Mevzuatta' yer alan, uluslararası insan hakları standartlarına aykırı olan 'Ceza Yasası' ve 'Askeri Suç ve Cezalar Yasası' kapsamındaki maddeler acilen gözden geçirilmeli ve kaldırılmalıdır.

MEDYA BAĞIMSIZLIĞI VE ÇEŞİTLİLİĞİ:

Medya kuruluşlarının bağımsızlığını ve çeşitliliğini korumak amacıyla medya tekelleşmesine karşı önlemler alınmalıdır. Medya sahipliğinde şeffaflık artırılmalı ve medya kuruluşlarının siyasi baskılardan bağımsız olarak faaliyet göstermeleri güvenceye kavuşturulmalıdır. Gazetecilere yönelik tehdit ve baskıların önlenmesi için gerekli tedbirler alınmalı, hedef gösterme ve yasal tacizler sona erdirilmelidir. Gazetecilerin güvenli bir ortamda çalışabilmeleri için devlet tarafından koruyucu önlemler sağlanmalıdır.

POLİSİN SİVİLE BAĞLANMASI:

Polis, yerel sivil otoritelere bağlı çalışmalı, GKK'ya doğrudan bağlı olması durumuna son verilmesi için gereken yasal ve anayasal değişiklikler yapılmalı, bunun için de siyasi ve toplumsal irade ortaya konmalıdır.

SAVCILIK KURUMUNUN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ BAĞLAMINDA DEVLET ÜZERİNDE KONTROL MEKANİZMASI OLMASI:

Savcılık kurumunun, siyasi etkilerden bağımsız ve tarafsız bir şekilde çalışmasını sağlamak için gerekli kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çerçevede Savcılığın, Polis ve devlet otoritelerinin ifade özgürlüğüne dair yerel ve uluslararası mevzuata aykırı hareket etmeleri durumunda bir kontrol mekanizması olarak işlev görmesi sağlanmalıdır.

YARGI BAĞIMSIZLIĞININ GÜÇLENDİRİLMESİ:

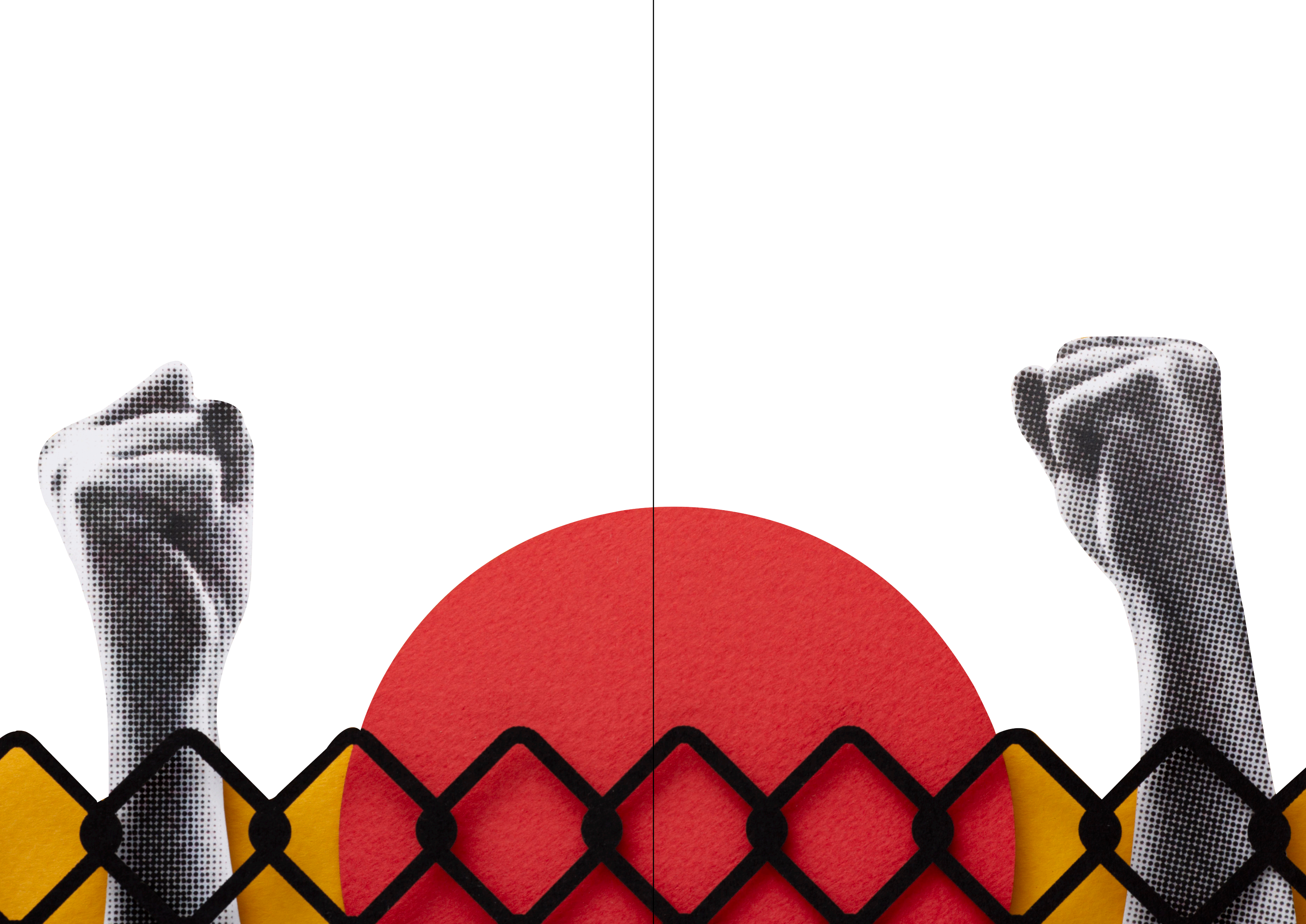
Basın ve ifade özgürlüğüne ilişkin davalarda AİHM içtihatlarına uygun kararlar alınmalı; yargı süreçlerinin kendisi birer cezalandırma aracına dönüştürülmemelidir.

VİCDANİ RET HAKKININ TANINMASI:

AİHM kararları doğrultusunda vicdani ret hakkı yasal güvence altına alınmalı, cezai yaptırımlar kaldırılmalıdır.

SINIR ÖTESİ MÜDAHALELERE SON VERİLMESİ:

Türkiye'ye giriş yasaklarına ilişkin belirsizlikler kaldırılmalı, bu konuda şeffaf bir bilgilendirme politikası benimsenmeli, yerel otoriteler kişilerin hak ve özgürlüklerini bu alanda korumak için gerekli adımları atmalıdır.

📍 Ahmet Sadık Sokak, Temel 1 Apt. No 6, Köşklüçiftlik, Lefkoşa

✉ insanhaklariplatformu@gmail.com

🌐 ihp.hrp 📷 ihp.hrp 🐦 ihp_hrp

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu'nun sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

**İnsan
Hakları
Platformu**
Human Rights Platform